

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 12 maj 1923 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående lagstiftning rörande blandning av svenskt och utländskt vete vid förmalning.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 154, som överlämnats till andra lagutskottet och enligt överenskommelse mellan detta utskott och jordbruksutskottet hänskjutits till behandling i sammansatt andra lag- och jordbruksutskott, hava herrar *Westman* i Brobygård, *Nilsson* i Hörby, *Strindlund*, *Ryberg*, *Gardell*, *Karlström* i Lummelunda, *Johanson* i Hörninge, *Johanson* i Hallagården, *Pettersson* i Stäringe och *Johansson* i Bro hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att Kungl. Maj:t ville utarbeta och för riksdagen snarast möjligt framlägga förslag till sådan lagstiftning rörande inblandning av svenskt och utländskt vete vid förmalning, att därigenom avsättning av svenskt vete på den inhemska marknaden under tillfredsställande villkor befrämjades.

Den förevarande motionen åsyftar att till befrämjande av avsättning för svenskt vete inom landet få genomförd en lagstiftning med föreslagen giltighetstid av 3 å 4 år, varigenom utöware av kvarndrift förpliktades att, i mån av tillräckliga utbud av svenskt vete av fullt marknadsgill vara, vid förmalning av vetemjöl inblanda svenskt vete till en av Kungl. Maj:t tid efter annan allt efter tillgången av dylikt vete fastställd minimiprocentsats. Av uttalanden i motionen framgår, att motio-

Motionens innehåll.

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 9 saml. 3 avd. 1 häft. (Nr 1.) 1

närerna eventuellt tänkt sig, att åt den avsedda lagstiftningen skulle givas sådan form, att förpliktelsen för utöware av kvarndrift skulle inriktas, ej å inblandning vid förmalning av vetemjöl till viss procent-sats av svenskt vete, utan å inköp av sådant vete till myckenhet, som stode i visst förhållande till i kvarndriften förbrukad utländsk dylik vara. Ävenledes har i motionen uttalats, att det för ernående av det med den ifrågasatta lagstiftningen avsedda syftet kunde bliva erforderligt, att Kungl. Maj:t vid förefallande behov begagnade sig av befogenheten att utfärda importförbud för vetemjöl.

Enligt vad av den ifrågavarande motionen framgår, har densamma sin grund i det otillfredsställande läge, vari den inhemska spannmålsmarknaden beträffande brödsäd under de senast förflutna åren hos oss befunnit sig. Motionärerna hava i sin framställning närmare berört de åtgärder, som med anledning därav från Kungl. Maj:ts sida vidtagits för ernående av en ökad avsättning av svensk brödsäd. I sådant hänseende har i motionen redogjorts för det ingripande, som hösten 1921 gjordes av den dåvarande regeringen medelst upptagande av underhandlingar med delegerade för svenska kvarnföreningen. Nämnda underhandlingar resulterade i en av föreningens samtliga ledamöter undertecknad förbindelse att — under vissa förutsättningar beträffande tullsatser m. m. — under tiden den 1 oktober 1921—den 1 juni 1922 inköpa, i mån av utbud, svenskt vete av fullt marknadsgill vara till en myckenhet, som, med inräknande av de under förbindelsen inbegripna kvarnarnas sammanlagda lager av svenskt vete sagda den 1 oktober, motsvarade minst 70 % av det under den angivna tiden vid kvarnarnas förmalning sammanlagt förbrukade vetet. I motionen har vidare lämnats redogörelse för tillsättandet jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 3 november 1922 av s. k. spannmålsmarknadssakkunniga med uppdrag att i huvudsaklig överensstämmelse med vissa angivna riktlinjer undersöka den svenska spannmålsmarknadens läge och, i mån av behov, avgiva förslag till åtgärder för ernående av ökad avsättning av svensk brödsäd ävensom för de resultatlösa underhandlingar, som av dessa sakkunniga under slutet av sistlidet år förts med representanter för svenska kvarnföreningen i syfte att på överenskommelsens väg få till stånd ett sådant åtagande från de till föreningen anslutna kvarnarnas sida, att viss bestämd myckenhet svensk brödsäd vunne avsättning under viss fixerad tidrymd och till lägst sådana priser, som i förhållande till världsmarknadspriset av nämnda sakkunniga kunde anses riktigt avvägda. Efter erinran att de ifrågavarande sakkunniga i sitt den 16 januari 1923 avgivna betänkande uttalat sig för införande av ett system med utförselbevis såsom ägnat att

för kommande skördeår förebygga en alltför stor och onaturlig prisskillnad emellan, å ena sidan, världsmarknadspriset med tillägg av tullen och, å andra sidan, de inhemska brödsädespriserna hava motionärerna särskilt med hänsyn till ovissheten om, huruvida det av de sakkunniga sålunda förordade systemet skulle vinna statsmakternas bifall, förklarar sig böra söka finna även andra utvägar för ernående av den åsyftade ökningen i fråga om avsättning för svensk brödsäd. Då motionärerna härvid stannat för förslaget om genomförande av en lagstiftning av det i motionen ifrågasatta innehållet, hava motionärerna tänkt sig möjligheten av att såmedelst, utan tillitande av importförbud för vetemjöl, skulle kunna åvägabringas ett frivilligt avtal med kvarnföreningen, varigenom på liknande sätt, som avsetts med den av föreningens medlemmar under hösten 1921 avgivna förbindelsen, skulle vinnas garanti för ökad avsättning för svenskt vete.

Innan utskottet går att yttra sig om genomförbarheten och lämpligheten av den lagstiftningsåtgärd, som i motionen ifrågasättes, vill utskottet erinra om, att den därmed nära sammanhängande frågan om importförbud för vetemjöl varit föremål för prövning av fjolårets riksdag på grund av en inom första kammaren av herr Heyman då väckt motion nr 72. Förutom yrkande om viss tullförhöjning å råg, vete och korn samt å gryn och mjöl av råg eller korn avsåg nämnda motion en hemställan till Kungl. Maj:t att från och med dag, som av Kungl. Maj:t bestämdes, intill utgången av maj månad 1923 *dels* utfärda förbud mot införsel av vetemjöl och vetegryn och *dels* med kvarnföreningen träffa överenskommelse om såväl den högsta kvantitet utländskt vete, som tid efter annan vid förmalning finge inblandas, som ock försäljningspris å vetemjöl. I enlighet med hemställan av bevillningsutskottet i dess utlåtande nr 23 föranledde motionen ingen riksdagens åtgärd. Såsom skäl för sitt avstyrkande av motionen framhöll bevillningsutskottet, att införandet av importreglering för spannmål *dels* skulle nödvändiggöra särskilda från statens sida vidtagna anordningar för regleringens handhavande, *dels* ock förutsätta, att spannmålspriserna genom statsåtgärder reglerades. Med hänsyn särskilt till de stora olägenheter, som enligt under krigsåren vunnit erfarenhet vore förenade med ett dylikt statsingripande, ansåge sig utskottet icke kunna tillstyrka bifall till motionen.

Importförbud för vetemjöl.

Utskottet vill i detta sammanhang ock erinra, att, sedan Sveriges allmänna lantbrukssällskap i skrivelse till Kungl. Maj:t den 17 oktober 1922 gjort framställning om att till övervinnande av jordbruksnäringens betryck skyndsamt måtte utfärdas förbud mot införsel av vete och råg, malen eller omalen, jämte bestämmelser för reglering av den import, som

kunde bliva tillåten, det i samband med det förut omförmälda beslutet om tillkallande av s. k. spannmålsmarknadssakkunniga till statsrådsprotokollet uttalats, att genomförandet av en på införselförbud i enlighet med förenämnda framställning grundad importreglering av spannmål och mjöl icke kunde ifrågakomma.

Utförselbevis för vissa slag av spannmål m. m.

Ytterligare må bringas i erinran *dels* att sedan frågan om införande av utförselbevis för vissa slag av spannmål genom särskilda motioner bragts under innevarande riksdags prövning, sagda motioner jämlikt hemställan av bevillningsutskottet i dess utlåtande nr 27 icke vunnit riksdagens bifall, ock *dels* att i ett vid bevillningsutskottets betänkande nr 37 i anledning av väckt motion om upphävande av spannmålstullarna fogat yttrande av sex av utskottets ledamöter föreslagits vissa åtgärder beträffande mjöltullen, syftande till att avskaffa kvarnföreningens monopolställning å den svenska brödspannmålsmarknaden samt att förmå dess medlemmar att, för mötande av utländsk konkurrens, vid förmalning av vete inblanda större procent svensk spannmål än nu är fallet.

Tidigare författningsförslag i enahanda syfte som den med motionen avsedda lagstiftningen.

Av det till offentlig kännedom bragta yttrande till statsrådsprotokollet, som den 30 september 1921 hölls av dåvarande chefen för jordbruksdepartementet i samband med slutförandet av de förut omnämnda underhandlingarna med delegerade för svenska kvarnföreningen, framgår, att vid berörda tid fråga varit å bane att i författningsväg utfärda bestämmelser för tryggande av ökad användning, vid förmalning av vete, utav svensk dylik spannmål, samt att svårigheter därvid mött med avseende å den besvärliga kontrollapparaten, som för bestämmelsernas efterlevnad skulle komma att erfordras.

Då det för bedömandet av det i nu förevarande motion framställda förslaget om genomförande av en lagstiftning av enahanda innebörd som de sålunda tidigare ifrågasatta bestämmelserna givetvis vore av vikt att erhålla närmare kännedom om sagda bestämmelsers åsyftade innehåll, har utskottet berett sig tillfälle att taga del av ett inom jordbruksdepartementet vid förenämnda tidpunkt utarbetat utkast till förordning i ämnet. Enligt detta utkast skulle användande av utländskt vete eller vetemjöl vid framställning av mjöl till avsalu eller för annans räkning mot ersättning förbjudas, men lantbruksstyrelsen förbehållas rätt att utan hinder av förbudet meddela tillstånd att vid framställning av mjöl använda utländskt vete till en myckenhet av högst viss procent av den vid framställningen använda spannmålen. Vid lämnande av dylikt tillstånd skulle lantbruksstyrelsen äga meddela de föreskrifter, som styrelsen för vinnande av nödig kontroll eller eljest funne nödiga; och skulle iakttagandet av dessa föreskrifter utgöra förutsättning för tillståndets tillgodonjutande.

Överträdelse av nyss angivna förbud eller av föreskrift, som av lantbruksstyrelsen meddelats, skulle enligt utkastet straffas med böter från och med 10 till och med 10,000 kronor. I de å lantbruksstyrelsens beslut ankommande tillståndsbevisen avsågs att inrymmas föreskrifter att såsom villkor för tillståndets tillgodonjutande skulle gälla *dels* att respektive utövare av kvarndrift skulle för en var av vissa närmare angivna tidsperioder till lantbruksstyrelsen senast tre dagar efter periodens slut meddela skriftlig uppgift enligt av styrelsen upprättat formulär över de myckenheter vete — utländskt vete för sig och svenskt vete för sig — som vid periodens början och slut funnits å lager, under perioden inkommit till kvarnen och därunder använts för mjöltillverkning, ävensom över de kvantiteter vetemjöl — varje kvalitet för sig (bagerimjöl, kärnmjöl etc.) — som under perioden tillverkats, och *dels* att lantbruksstyrelsen eller den styrelsen därtill förordnade skulle för granskning av veteförbrukningen hos kvarnen äga tillgång till erforderliga handlingar och räkenskaper jämte rätt att vid behov inspektera kvarnens arbets- och lagerlokaler.

På sätt i motionen berörts har det läge, som under de senaste åren rått å den inhemska vetemarknaden, kännetecknats därav, att gällande pris å svenskt vete väsentligen understigit världsmarknadspriset å utländskt vete med tillägg av tullens hela belopp. Beträffande de närmare orsakerna till detta förhållande tillåter sig utskottet att hänvisa till det av förenämnda spannmålsmarknadssakkunniga i början av innevarande år avgivna betänkande, däri en ingående redogörelse i berörda hänseende lämnats. Här må blott erinras, att den ifrågavarande prisskillnaden, vilken ej kunnat förklaras enbart av att den svenska varan i vissa hänseenden äger lägre kvalitet än den utländska, till väsentlig del befunnits förorsakad av rent inhemska marknadsförhållanden, såsom lantmännens stora behov att få avyttra sin spannmål så snart som möjligt efter skörden, begränsningen i avsättningsmöjligheter för dem till inhemska avnämare samt kvarnarnas återhållsamhet i fråga om inköpen å hemmamarknaden. Såsom beklagligt måste det under de senaste åren rådande förhållandet betecknas, att till landet importerats utländskt vete i stor utsträckning, medan det betydligt billigare svenska vetet samtidigt ligger osäljbart hos lantmännen.

Om ock under de senare månaderna en prisökning å den inhemska vetemarknaden efter hand inträtt, så att priset å det svenska vetet i förhållande till världsmarknadspriset f. n. måste betecknas såsom närmande sig det normala, utesluter icke detta med odlingens säsongkaraktär sammanhängande förhållande, att blivande utbud av inhemskt vete från inne-

Utskottet.

varande års skörd ånyo komma att medföra en prisskillnad liknande den, som under de senaste åren framträtt.

På sätt i en bilaga till förenämnda yttrande till bevillningsutskottets betänkande nr 37 gjorts gällande, hava förhållandena fört med sig en verklig förskjutning i det ekonomiska förhållandet emellan jordbruket och kvarnindustrien till det förras nackdel, i det att de svenska konsumenterna för praktiskt taget hela sin konsumtion få betala full spannmålstull, utan att den svenska brödsädesodlingen därigenom får det skydd, som med spannmålstullarna i första hand avsetts och som med hänsyn till vårt tullsystems verkningar i dess helhet tillsvidare måste anses vara motiverat.

Enligt de spannmålsmarknadssakkunnigas mening skulle anledningarna till det påtalade missförhållandet i prishänseende närmast stå att undanröja genom utvägar, som vore ägnade antingen att stärka lantmännens ställning, så att dessa gjordes mindre beroende av en omedelbar avyttring till kvarnarna, eller ock att skapa ökat intresse och villighet samt större förmåga hos kvarnarna att upphandla den svenska brödspannmålen.

Av den föregående redogörelsen framgår, att skilda utvägar för de sålunda angivna syftenas vinnande varit under statsmakternas prövning utan att dock någon av dem hittills kommit till utförande.

I likhet med motionärerna finner utskottet det ur förut berörda synpunkt vara ett allmänt intresse att, i den mån så lämpligen kan ske, åtgärder vidtagas i syfte att bereda trygghet för ökad avsättning av svenskt vete för konsumtion inom landet. Utskottet finner det emellertid vara tvivel underkastat, huruvida den utväg, som motionärerna i detta avseende anvisat, är ägnad att leda till målet.

Värdet av en lagstiftning av det av motionärerna ifrågasatta innehållet är givetvis väsentligen beroende på möjligheten att effektivt kontrollera lagstiftningens efterlevnad. Såsom i ovan återgivna yttrande till statsrådsprotokollet för den 30 september 1921 anmärkts, skulle härutinnan avsevärda svårigheter tvivelsutan möta; och detta vare sig den med lagstiftningen avsedda förpliktelsen för vederbörande utövare av kvarndriften skulle inriktas å inblandning vid förmalning av vetemjöl till viss procentsats av svenskt vete eller å inköp av sådant vete till myckenhet, som stode i visst förhållande till i kvarndriften förbrukad utländsk dylik vara. Den senare anordningen skulle väl så tillvida äga visst företräde, som den gäve friare händer för kvarnningens utövare att framställa för olika konsumentbehov avsedda mjölsorter med skilda inslag av respektive svenskt och utländskt vete, men sannolikt skulle i

samma mån som denna utväg komme till användning svårigheterna för åvägabringande av en effektiv kontroll ökas. Vad särskilt angår det stora antal smärre kvarnar, som finnes i vårt land, ligger det i öppen dag, att kontrollens utsträckande att avse även dem skulle bliva förknippat med betydande besvär och svårigheter.

Härtill kommer, att även om en lagstiftning av det ifrågasatta innehållet skulle kunna beredas nödig effektivitet, och det således skulle vinnas trygghet för användning i önskelig omfattning av svenskt vete vid framställande av mjöl inom landet, någon säkerhet i allt fall ej härmed vunnits för att det sålunda erhållna mjölet skulle komma att vinna avsättning till motsvarande kvantiteter som det vid kvarnarna i landet hittills framställda mjölet med dess genomsnittligt mindre inslag av svenskt vete. Förverkligandet av berörda syfte bleve i viss mån beroende av bagerinäringens utövare, vilka åter kunde förutsättas vara benägna att allt efter den brödkonsumerande allmänhetens önskningsar tillsätta utländskt vetemjöl i mån av tillgång å sådant. För vinnande av samma syfte torde fördenskull den ifrågasatta lagstiftningen behöva kompletteras med en anordning, som säkrade även förut angivna avsättning, ett önskemål, som åter näppeligen torde vara möjligt att realisera utan att det i någon form infördes importreglering beträffande vetemjöl.

På sålunda anförda grunder anser sig utskottet ej böra förorda, att i skrivelse till Kungl. Maj:t motionärernas förslag framför andra framföres till övervägande vid den ytterligare utredning i syfte att ernå ökad avsättning av svensk brödsäd, som synes utskottet påkallad. Även och i främsta rummet andra möjliga utvägar för berörda önskemåls främjande synas vid en dylik utredning böra tagas under omprövning. Då utskottet anser, att på grundval av den nu förevarande motionen ståndpunkt ej bör tagas till de olika uppslag, som härutinnan kunna erbjuda sig, samt utskottet är fullt förvissat om, att förevarande spörsmål kommer att i god tid före instundande konsumtionsår upptagas till behandling av Kungl. Maj:t, oberoende av något riksdagens initiativ, finner utskottet skäl ej föreligga att föreslå avlåtande av särskild skrivelse i ämnet till Kungl. Maj:t.

Under åberopande av vad utskottet sålunda anfört får utskottet hemställa,

att förevarande motion ej måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 12 maj 1923.

På sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets vägnar:

BROR PETRÉN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:
från första kammaren: herrar *Bror Petré*n, greve *Spens*, *Sederholm*, *Ingeström*,
*Elisson** och *Lindstrand*;
från andra kammaren: herrar *Magnusson* i Kalmar, *Karlsson* i Gasabäck, *Hage**,
Magnusson i Skövde, *Olsson* i Broberg, *Hedlund* i Östersund och *Andersson* i Grimbo.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Magnusson* i Kalmar i fråga om utskottets motivering.
